

Advies

Algemene Raad
i.s.m. Sectorraad Kunsten en Erfgoed
& Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk
16 oktober 2017

Advies over de conceptnota aanvullende financiering

Op 14 juli 2017 keurde de Vlaamse Regering de conceptnota *‘Een langetermijnvisie voor aanvullende financiering en ondernemerschap in de Vlaamse cultuursector’* van minister Sven Gatz principieel goed. De SARC besliste om op eigen initiatief advies uit te brengen over deze nota.

Situering

In zijn beleidsnota 2014-2019 kondigde Vlaams minister van Cultuur Sven Gatz aan werk te zullen maken van het stimuleren van aanvullende financieringsvormen voor de culturele sector. De voorbije jaren werden hierin reeds verschillende stappen gezet.

In 2015 werd onderzoek gevoerd naar de mogelijkheden van aanvullende financiering voor de cultuursector in Vlaanderen¹. De studie gaf een uitgebreid overzicht van mogelijke aanvullende financieringsinstrumenten en vormde de aanzet voor het ‘Witboek aanvullende financiering voor cultuur’. De SARC bracht in 2016 advies uit bij het witboek².

Met voorliggende Conceptnota Aanvullende Financiering en Cultureel Ondernemerschap legt de Vlaamse overheid nu de basis voor een langetermijnvisie m.b.t. aanvullende financiering en cultureel ondernemerschap in Vlaanderen.

De uitgetekende beleidslijnen concentreren zich op vier speerpunten: ‘Cultuurbank’, een optimaal fiscaal beleid, een Cultuurloket en cross-sectorale samenwerking. De conceptnota moet resulteren in een actualisering en verfijning van de bestaande instrumenten, en mogelijk ook in de ontwikkeling van nieuwe instrumenten.

¹ ‘Onderzoek naar de mogelijkheden van aanvullende financiering voor de culturele sector’, IDEA Consult, 2015. Zie <https://cism.be/cultuur/onderzoek-en-publicaties/onderzoek-naar-de-mogelijkheden-van-aanvullende-financiering-voor-de>.

² Advies van de SARC-Algemene Raad van 12 juli 2016 bij het witboek aanvullende financiering. Zie <https://cism.be/sarc/AR/adviezen/20160712-advies-witboek-aanvullende-financiering-cultuur.pdf>

Advies

Aanvullende financiering moet aanvullend blijven

De SARC vindt het positief dat de minister oog heeft voor manieren om bijkomende middelen voor de culturele sector te verwerven. De Raad wenst echter te (blijven) herhalen dat aanvullende financiering – ook op langere termijn – niet mag leiden tot een afbouw van de overheidsfinanciering aan de verschillende sectoren. Het is van groot belang om een goede inschatting te maken van de mogelijke impact van de verschillende financieringsinstrumenten op het werkveld.

De verschillende decreten zijn efficiënte en doeltreffende instrumenten die niet louter voorzien in een financiering van de sectoren. De decreten houden de sectoren ook in evenwicht en dragen bij tot de inbedding van kunsten, erfgoed, sociaal-cultureel werk en jeugdwerk in de samenleving. Beslissingen worden genomen op basis van de kwaliteit van de dossiers en volgens democratische *checks and balances*. Vakexpertise wordt verbonden met de neutraliteit en de zakelijkheid van de administratie, en er is ook ruimte voor politiek beleid. Meer aanvullende financiering leidt tot minder mogelijkheden voor controle door de overheid, wat om redenen van kwaliteitsbewaking niet altijd wenselijk is.

De SARC meent dat het aangewezen is dat de Vlaamse overheid wetenschappelijk onderzoek laat uitvoeren naar de effecten van de verschillende financieringsvormen op de sectoren.

Totaalbeeld van financieringsbronnen

De conceptnota geeft geen totaalbeeld van de bestaande financieringsbronnen voor de cultuursector. Een aantal voorstellen bestaan reeds in de sector en zijn in die zin niet vernieuwend. Het is niet opportuun om naast bestaande initiatieven te werken. De SARC vraagt om maximaal af te stemmen met het bestaande veld en zeker niet de huidige ondersteuning te verenigen zowel in reikwijdte als in de sectoren die bediend worden.

Voor de verdere uitbouw van de Cultuurbank verwijst de Raad bijvoorbeeld naar bestaande rentevrije microkredieten voor individuele spelers of rentedragende en risicodragende leningen en/of kapitaalparticipaties. Zo richt Triodos Bank zich expliciet tot de cultuursector met kredieten vanaf 50.000 euro. Ook PMV ondersteunt starters via de Startlening+ met voordelige kredieten. Via Socrowd kunnen organisaties extra kapitaal verwerven met een renteloze lening.

Bij de omvorming van Kunstenloket tot Cultuurloket worden het bestaande kunstenloket en Flanders DC benoemd als sleutelactoren. De werking van SCWITCH wordt onterecht beperkt tot de socioculturele sector. De organisatie staat ook open voor andere sectoren, verdere afstemming is dus noodzakelijk.

Aandacht voor de reguliere werking

Het is positief dat de conceptnota oog heeft voor bijkomende krediet- en investeringsmogelijkheden. Deze financieringsvormen zijn echter slechts in beperkte mate bruikbaar voor de sociaal-culturele sector. Ook ten aanzien van de specifieke structuren en werkvormen binnen de erfgoedsector zijn niet alle financieringsvormen even makkelijk toepasbaar. Bovendien wordt de financiering vaak geënt op (kleine en mediagenieke) projecten. De uitwerking van projecten vereist een stevige basiswerking. Ook de ondersteuning van de reguliere werking is dus essentieel.

De conceptnota wil onder meer verder inzetten op het potentieel van crowdfunding voor de cultuursector in Vlaanderen. De cultuursector, en zeker de sociaal-culturele sector, is niet direct op zoek naar investeringskapitaal (equity crowdfunding) of kredieten (lending crowdfunding), maar vooral naar rewards en donations crowdfunding. Voor deze laatste twee soorten bestaan echter geen fiscale voordelen.

De Raad vraagt om bij de uitwerking van financieringsinstrumenten voldoende mogelijkheden voor de ondersteuning van de reguliere werking te voorzien, naast investeringsmogelijkheden en projectmiddelen.

Meerwaarde voor sector en bedrijfsleven en maatschappij

Op pagina 23 wordt de meerwaarde van cross-sectorale samenwerking als volgt omschreven:

“Via hun expertise, infrastructuur en netwerken kunnen partners buiten het cultuurveld de cultuursector ondersteunen bij de ontwikkeling of productie van nieuwe realisaties. Ook verhogen zij de maatschappelijke impact die culturele spelers hebben en bieden ze alternatieve mogelijkheden voor de presentatie en distributie van culturele activiteiten.”

De conceptnota heeft te weinig oog voor de wederzijdse win-win voor de cultuursector én het bedrijfsleven. De troeven van de cultuursector gaan bovendien ruimer dan de economische waarde. Heel wat onderzoek³ toont aan dat cultuur ook een belangrijke sociale waarde heeft; sociale cohesie, democratisering, burgerschap, gemeenschapsvorming, vrijwilligerswerk, enzovoort. Stuk voor stuk elementen die ertoe bijdragen dat de samenleving niet vastloopt en burgers gezonder en gelukkiger leven. De winst van het ondernemen in de cultuursector mag niet beperkt worden tot een hogere financiële opbrengst, het zorgt ook voor inhoudelijk sterkere realisaties door en voor diverse doelgroepen. De conceptnota moet meer oog hebben voor de meerwaarde van cultuur voor de samenleving.

Vlaams en federaal beleid op één lijn brengen

De SARC merkt op dat een deel van het instrumentarium dat in de conceptnota aan bod komt, zich situeert op federaal niveau (fiscaal beleid: de taks shelter, regelgeving m.b.t. giften, fiscale aftrekbaarheid, ...). Het is twijfelachtig of het federale niveau bereid is om veel aan deze regelgeving te sleutelen. Bovendien heeft de raad niet de indruk dat de Vlaamse Regering de ambitie heeft om het debat met de federale overheid aan te gaan over de bestaande knelpunten.. De SARC is nochtans van mening dat er dringend bemiddeling nodig is vanuit de Vlaamse overheid naar de federale overheid toe om een aantal zaken beter op elkaar af te stemmen.

Een voorbeeld van een concreet probleem is dat het federale niveau m.b.t. giften hoofdzakelijk wil inzetten op organisaties die zonder giften op zo goed als niets zijn aangewezen. Het verwerven van meer eigen inkomsten via andere kanalen (zoals het Vlaams beleid rond aanvullende financiering wenst aan te moedigen) kan ertoe leiden dat organisaties hun erkenning om fiscaal aftrekbare giften te kunnen ontvangen, verliezen. De federale en de Vlaamse overheid werken elkaar op dat vlak tegen: de Vlaamse overheid wil aanvullende eigen inkomsten stimuleren, de federale overheid houdt het net tegen. Dergelijke tegenstrijdigheden moeten worden opgeklaard.

³ Zie bijvoorbeeld het onderzoek ‘De waarde van cultuur. Een onderzoek naar het meetbare en het onmeetbare.’

Instrumentarium en organisatievormen op elkaar afstemmen

In de conceptnota stelt de minister dat een instrumentarium vaak gekozen wordt in functie van de huidige organisatievorm. Hij wijst erop dat de keuze voor een andere juridische structuur een heel ander instrumentarium mogelijk maakt. *“Er dient bewust voor een andere organisatievorm gekozen te worden indien hierdoor het cultureel doel beter gediend wordt.”* (p. 5)

De SARC begrijpt uit deze passage dat het niet de eerste prioriteit is van de minister om te bekijken waar de mogelijkheden van het instrumentarium en de verschillende organisatievormen beter op elkaar kunnen worden afgestemd. De Raad meent nochtans dat dit een en-en-verhaal moet zijn. Een organisatie moet uiteraard de voor haar best passende organisatievorm kiezen, maar het instrumentarium hoeft geen vastgeroest gegeven te zijn. Net zoals men bewust moet kiezen voor de best passende organisatievorm, moet ook het instrumentarium zo goed mogelijk op de realiteit van het georganiseerde culturele veld worden afgestemd. In dit verband merkt de SARC op dat de taks shelter voor de podiumkunsten sommige organisaties noopt tot het kiezen voor een andere organisatievorm, maar dat in vele gevallen de eindbalans van die ommezwaai niet positief is voor de organisatie in kwestie.

Samenvatting

De SARC stelt dat aanvullende financiering effectief ENKEL AANVULLEND kan zijn en niet in de plaats mag treden van de overheidsfinanciering. Deze laatste is onontbeerlijk om een duurzaam, sterk, divers en evenwichtig cultureel veld te ontwikkelen en in stand te houden.

De Raad adviseert voorts om het totaalbeeld van alle mogelijke en bestaande financieringsbronnen aan te houden. Bovendien moet ook (de financiering van) de reguliere werking voldoende aandacht krijgen en mag het niet enkel om (eenmalige) investeringen projecten gaan. Wanneer de samenwerkingsverbanden tussen culturele en niet-culturele spelers worden gepromoot is het belangrijk om de win-win's voor alle betrokken partijen in beeld te brengen en daarbij niet louter het accent op financiële en economische aspecten te leggen.

De Raad bepleit een betere afstemming tussen de Vlaamse en de federale instrumenten en regelgeving na te streven. Vandaag zijn er nog te veel hindernissen en worden bepaalde initiatieven op het ene niveau teniet gedaan door (het gebrek aan) regelgeving op het andere.

Ten slotte vraagt de Raad om oog te hebben voor een optimale afstemming tussen het veld en het vooropgestelde instrumentarium, waarbij ruimte voor flexibiliteit en evolutie aan beide kanten noodzakelijk is.

Namens de Algemene Raad,
Luk Verschueren, algemeen voorzitter
Gaëtan Poelman, algemeen secretaris

Namens de Sectorraad Kunsten en Erfgoed,
Herman Baeten, voorzitter
Jorijn Neyrinck, ondervoorzitter
Lieselotte Moortgat, secretaris

Namens de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk,
Frie De Greef, voorzitter
Dirk Verbist, ondervoorzitter
Liesbeth Lemiere, secretaris